

ենք, որ սրանք նոյն բառերն են, նկատելով որ Փ-ը Պ-ի միջոցով լծորդէ Բ-ին, իսկ սա Վ. և Ի հնչիւններն. այդպէս են գործիականի հոլովակերտ զրբը Ի անձամբ բանիւ, գործով. այդպէս են օրինակ պարսկ. սելաք և գաւառ. սելաւ բառերի վերջին Բ-ն և Ի-ը. երկու բառն ևս նշանակում են հեղեղ: Կողովն և կողովը նոյն բառի գաւառական արտաբերութիւնն են, ինչպէս օրինակ հոյ և հոյի միջարկութիւնները: Սրանից կարելի է կրակացնել, որ Ե. դաւում բարբառներ կային, ինչ որ ենթադրելի էր և ենթադրած են արդէն. և ապա՝ որ Դ. Թագաւորութեան և Բ. Օրինաց թարգմանիչները ոչ միայն տարբեր անձեր են, այլ և տարբեր գաւառներից են: Միևնոյն առարկային մէկի մայրենի բարբառում ասել են կողովի, միւսի բարբառում՝ կողով և թարգմանիչներին ամեն մէկն իր մայրենի բարբառի հնչումով է զրել միևնոյն բառը նոյն յունարէն բառի դէմ, որ հասկացել են նոյն լատատով և արժէքաւորել նոյն բառով, թէև տարբեր արտաբերութեամբ:

«Մի ծագելով զարուն չի դայ» կը մտածի ընթերցողը: Անշուշտ. բայց մի ծագելը նշան է, թէ զարունը գալիս է. եթէ ուշադիր նայող լինի — գուցէ աւելի շատ ծագիկ գտնի: Դրա համար պէտք է աւելի հասութիւն քան ունիմ, և աւելի ժամանակ: Եթէ առնուի Համարաբարդը և մի շարք այլ կարգի բառեր համեմատութիւն յոյն բնագրի հետ, կարելի է հաստատօրէն գտնել թէ քանի՞ հոգի են եղած թարգմանիչները: Իմ գտածը թող նպատ լինի այդ համբերատար աշխատողին:

Նկատենք նաև, որ Գործք Առաքելոցի մէջ (Թ. 25) կարդում ենք. «և տեսաւ զնա (այսինքն Պօղոսին) աշակերտացն ի գիշերի՝ ընդ պարիսպն կախեալ իջուցին վանդակաւ»: Վերջին բառը զրուած է յուն. σπυρίδ բառի դէմ, որ նշանակում է կլոր հիւսած սակառ կամ կողով, յատկապէս հացի և ձկան համար: Միևնոյն «մանգակ» բառը կիրարկուած է և կորնթ. Բ. թղթի մէջ (ԺԱ. 33). այս անգամ Պօղոսն ինքն է խօսում իր փախուստի մասին. «և ընդ պատուհանն վանդակաւ կախեցայ ընդ պարիսպն, և փախեալ ի ձեռաց նորա»: Այստեղ «մանգակ» բառը զրուած է յուն.

σπυρίδ բառի դէմ, որ նշանակում է ուռեւ. նու հիւսած թարմ սոս, ուստի նաև կողով: Պարզ է կարծում եմ, որ Գործքի թարգմանիչը և Աւետարանի թարգմանիչը տարբեր անձեր են, այլապէս միևնոյն յունարէն բառի դէմ մի տեղ չէր դնի «զամբիդ» մի ուրիշ տեղ — «մանգակ»: Նոյնը չենք կարող ասել կորնթ. Բ. թղթի թարգմանիչի մասին. կարող է պատահել, որ հայերէն բառերը բաւական չեն եղած սակառներին բաղադրանութիւնը արտայայտելու համար, ուստի միևնոյն հայերէն բառը զրուած է երկու տարբեր յունարէն բառերի դէմ, որ սակայն մօտաւորապէս նոյն բառն են նշանակել:

Աղեքսանդրիա

Ն. ԱՂԱՅԱՆ

ԿԱՐԵՒՈՐ ՀԱՐՅ ՍԸ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՀԱՆՐԱՅԻՆ

ԴԱՄԵՐԻԱՐԱՊՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Իրեց ԲՐՅՑ. ԳԵՈՐԳ Ա. ՍԱՐԱՅԵԱՆ

ԼԱ ՎԵՆՈՆ ԳՈՒԼԵԺ

Ամերիկայի Միացեալ Նահանգները առաջնական զարգացումով հզոր Հանրապետութիւն մը եղան, ոչ միայն իւր մտական, գիւնութեական, երկրաչինական մարդերու մէջ, այլ նաև մտաւորական ու մշակոյթային ոլորտներու մէջ: Այս յարաճուն թափով զարգացող Հանրապետութիւնը իւր նախնական քայլերուն մէջ հետեւեցաւ մայրերկրին՝ Անգլիոյ՝ ինչպէս նաև Եւրոպայի շարժումներուն. սակայն, վերջին երկու տասնեակ տարիներէ ի վեր թօթափելով հետեոյի դանդաղուն քայլերը, ըսկըսած է կտրել յառաջդիմութեան նոր ճամբայ մը, յաճախ մագլցելով անկոխ ուղիներէ:

Այս եղած է Միացեալ Նահանգներու զարգացման ընթացքը հանրային դաստիարակութեան մարդին մէջ ալ: Անգլիոյ օրինակին հետեւելով իր պատմութեան առաջին շրջանին հիմնած է Լեքին Կրեւոր Սքուլ (Latin Grammar School), որ արդի բարձրագոյն վարժարաններու գերը կը կատարէր: Լատիներէնը ու դաստ-

կան լեզուները ուսմանց ծրագրին զլխաւոր սխւները կը կազմէին: Այս ուսումնարանին միակ նպատակն էր, իւր բնթացաւորտները պատրաստել՝ Հարվըրտ և Եէյլ Գոլէճներու դասընթացքին, և գոնէրը բաց չէին ամէն ուսանողներու առջև: Արդէն Հարվըրտ և Եէյլ Գոլէճներն ալ ձուլուած էին Աքսֆըրտ ու Քէյմպրիճ Գոլէճներու կազապարին վրայ, որոնք սկիզբները Աւստուածաբանական ճեմարաններ էին: Սակայն, կամաց կամաց մայր հայրենիքի ազգեցութիւնը նուազեցաւ, ու եւրոպական ալլ երկիրներու ազգեցութիւններն ալ ըսկըսան տիրապետել: Այսպէս՝ Փէսթալցցիի ազգեցութեան շնորհիւ վարժապետանոցներ հիմնուեցան, Թրոպէի ներշնչուով մանկապարտէզներ հաստատուեցան, և մանկավարժական ու հոգեբանական նոր գիւտերու թելադրութեամբ, գոլէճներու ծրագիրները ճոխացան, ճիւղաւորեցան ու արդիական հանգամանք ստացան:

Բայց կրթական հաստատութիւն մը երեան եկաւ, որ իսկապէս Ամերիկեան է: Ոչ մէկ երկիր ունէր այդօրինակ հաստատութիւն մը: Ամերիկայի տեղական պէտքերը ու մասնաւորապէս ուսմանական ըմբռնումները ծնունդ տուին այդ կրթական յարկին: Ամերիկեան Հայ Սկուլն, (High School) Բարձրագոյն Վարժարանն է այն: Կրթական այս հաստատութիւնը նոյնպէս Էքիթ Կրեմը Սկուլ ի նման իր բնթացաւորտները կը պատրաստէ Ամերիկեան Գոլէճներու դասընթացքին համար: Սակայն, այս չէ այլամերժօրէն իր նպատակը: Ամերիկեան Հայ Սկուլը կոյր գիւտայն Գոլէճներու ցուցմունքներուն չի հետեւիր: Իր ուսմանց ծրագիրը բացարձակապէս ազատուած է Գոլէճներու կաշկանդող պահանջումներէն: Տեղական մասնաշատուկ պէտքերը, տուն կուտան ուսմանց ծրագրի (curriculum) կազմութեան: Մեծ քաղաքներու Հայ Սկուլներուն մէջ մեծ զարկ կը տրուի առեւտրական, արհեստագիտական, և ալլ գործնական ճիւղերու ուսուցումին: Գրագրերու և երկրագործական կեդրոններու մէջ զլխաւոր շեշտը կը դրուի հողամշակութեան և ուսումներու: Վերջապէս Ամերիկեան Հայ Սկուլը ամէն տեղ ու ամէն պարագայի տակ բնդ առաջ կ'երթայ ժողովրդային պէտքերու: Բազմաթիւ Հայ

Սկուլներ պատահութիւն կուտան ուսանողներու՝ ընտրել մասնաճիւղ մը, և մասնաշատական հնարաւոր պատրաստութեամբ նետուիլ կեանքի պայքարին մէջ, որ յոյժ սուր հանգամանք մը ունի լուսաւորեալ ու յատաճպէմ երկրի մը մէջ՝ որպիսին է Ամերիկա:

Ամերիկայի Հայ Սկուլը ուրիշ յատկանիշ մըն ալ ունի, որ գինք կը զանազանէ ուրիշ երկիրներու նմանօրինակ կրթական հաստատութիւններէն: Գերազանցապէս ուսմանական է այն: Ոչ մէկ խառնութիւն դասակարգի, բնկերական դիրքի, հարստութեան ու աղքատութեան միջև: Հոն կ'արմկին հալուստներու զոռող դաւակները աղքատներու խոնարհ աղեկներուն հետ, Ամերիկայի բնիկ տեղացիներուն պղտկները գեւ երէկ Ամերիկա ուք կոխող օտարական այլալեզու գաղթականի մը փոքրիկներուն հետ: Եւ գպրոցի վարչութիւնը ունէ նշանակելի խտիր չի գներ իւր ուսանողներուն միջև: Այս է պատճառը, որ գաղթականներու դաւակները յաճախ բարձրագոյն մրցանակներ կը շահին և հաջողով կ'զմային ուսմանական այն լայնմտութեան համար, զոր իրենց չուրջը կը դիտեն ամէն օր: Զարմանալի է ուրեմն, որ քիչ առենէն գաղթականներու դաւակները աւելի թուեց Ամերիկացիներ կը դառնան քան բնիկ տեղացիները: Այսպէս՝ Ամերիկայի նախակրթարանն ու Բարձրագոյն վարժարանը ազգերու ձուլարուն մըն է:

Ամերիկայի ժողովուրդին ուսմանական ըմբռնումները պատճառ եղած են որ գիտութեան լոյսը տարածուի ժողովուրդի բոլոր խաւերուն մէջ: Ասկա օրհնութիւն մըն է ազգի մը համար: Բայց այս իսկ պատճառաւ Ամերիկայի դաստիարակութեան համար կարգ մը կարեւոր հարցեր երեան եկած են, լուծման կարօտ: Ըստ որում Ամերիկայի հանրային գպրոցները իրենց դոները լայն բացած են ժողովուրդի բոլոր խաւերուն զաւակներուն առջև, և ստիպողական ու ձրի դաստիարակութեամբ մը ջանացած են կրթել երկրին բոլոր մանուկները, կարգ մը անպատահութիւններ ծագում առած են ասկէ: Նախ՝ միթէ ամէն մանուկ կարող է, կամ բնդունակ է բարենիկ այն ուսումները, որոնք հանրային վար-

ժառանգներու ուսմանց ծրագրին կողմէ կը պահանջուին: — Անտարակո՛յս ոչ:

Հանրային դպրոցներ յաճախող մանուկներու մէկ մասը բխմամբներէ և ապուշներէ կը բաղկանայ: Փորձը ցոյց տուած է որ այս դասակարգի պատկանող մանուկները դաստիարակել նոյն միջոցներով ու մեթոտներով բացարձակապէս անհնարին է: Ուստի ստիպուած են զատել ապուշներու շէնքերէն, ու բոլորովին նոր ու տարբեր ուսմանց ծրագրի մը պատրաստել աւանդ համար: Տկարամիտներու կ'ուսուցանեն գլխաւորապէս ձեռքի ճարտիկութիւն պահանջող մեքենական գրադում մը, ուր միտքը նուազագոյն աստիճանի գեր մը կը խաղայ: Ամերիկա լուծած է տկարամիտներու հարցը, հաստատելով մասնաւոր դարձարաններ:

Սակայն, հանրային վարժարաններու սովորական մեթոտները և ուսմանց առարկաները չափուած ու ձեռուած են մտային միջակ կարողութեան տէր ուսանողներու ընդունակութեան չափանիշին համաձայն: Եթէ հանրային վարժարան յաճախող ուսանողները, բոլորն ալ, միջակ կարողութեամբ օժտուած լինէին, այս գրութիւնը արդիւնաւոր պիտի ըլլար: Բայց բարեբախտաբար ուսանողներուն մէկ փոքրաթիւ մասը միջակէն բարձր կարողութեամբ օժտուած են. ոմանք մտային բացառիկ կարողութիւններ ունին. ոմանք մինչև իսկ-յոյժ սակաւաթիւ են անշուշտ հանճարներ են: Արդա՞ր է այս վերին աստիճանի տաղանդաշատ դասակարգը ստեղծել, որ միջակարոր կարողութեանց տէր ուսանողներու հետ նոյն ուսմունքը ստանան, նոյն մեթոտներով դաստիարակուին. վերջապէս նոյն կադապարով ձուլուին: Եթէ իրերու գրութիւնը այսպէս շարունակուի, վտանգ չկա՞յ. որ այս տաղանդաշատ ուսանողներէն ոմանք խամբին, աւանդ արտասովոր կարողութիւնը փճանայ, և ընկերութիւնը զրկուի անոնց ապագայ հաւանական ծառայութիւններէն: Գերազանցապէս ռամկավարական երկրի մը մէջ, ուր ամէն անհատի կ'ընծայուի հաւասար պատեհութիւն՝ իւր ինքնայատկ կարողութիւնները երեսն բերելու, միթէ՞ անարգութեանց անարդարութիւնը չէ՞ թոյլ տալ որ տաղանդաշատ մանուկները վայել-

լեն միմիայն աշն պատեհութիւնները որոնք միջակ կարողութեան տէր մանուկներու պէտքերուն գոհացում կրնան տալ լոկ:

Ահա այս նկատումներով վերջին տարիներս բուն շարժում մը սկսած է՝ տաղանդաշատ մանուկներու մասնաւոր դաստիարակութիւն տալու համար: Տեղ տեղ հանրային վարժարաններու մէջ սկսած են նորանոր կերպեր հնարել. զոր օրինակ դասարանի մը աշակերտները երեք աստիճանի բաժնած են. առաջին աստիճանին վրայ կը կանգնին տաղանդաշատ մանուկները, որոնց կը տրուի լայն պատեհութիւն՝ ուսմանց նոյն նիւթը աւելի խորապէս ուսումնասիրելու. երկրորդ աստիճանին մէջ կիշնան միջակ կարողութեանց տէր մանուկները, որոնք կը սորվին նոյն նիւթերը չափաւոր սահմանի մէջ. իսկ երրորդ աստիճանի վրայ կը գտնուին նուազագոյն կարողութեանց տէր մանուկները, որոնք կ'ուսանին նոյն նիւթը նուազագոյն չափով ու քանակով: Ուրիշ դպրոցներու մէջ ուրիշ կերպերու կը հետեւին: Զոր օրինակ, նոյն դասարանի աշակերտները, նախակրթարաններու մէջ ուր դասարանական գրութիւնը կը տրիւ, յանձնուած են երկու դասատուներու. որոնցմէ մին դաս կ'աւանդէ ամբողջ դասարանին, առանց խտրութեան, իսկ միւսը՝ մասնաւոր կարողութեանց տէր ուսանողներուն հող կը տանի անհատապէս: Ասով առիթ կուտան որ բացառիկ կարողութեանց տէր ուսանողներ մշակեն իրենց մասնայատուկ կարողութիւնը:

Բայց արդի հոգեբանութիւնը ցոյց կուտայ թէ անհատները իրարմէ կը տարբերին իրենց մտաւորական կարողութեանց մէջ, թէ՛ քանակով և թէ՛ որակով: Կա՞ն մանուկներ, որ ուրիշ մանուկներէ տասնապատիկ արագութեամբ կը սորվին կարգալ ու գրել. ասիկա քանակական տարբերութեան արդիւնք է: Սակայն, կա՞ն մանուկներ ալ, որ ոչ միայն աւելի արագ կը սորվին, ա՛յլ բոլորովին տարբեր եղանակով կը սորվին: Այսպիսի բացառիկ կարողութեանց տէր մանուկ մը յաճախ բառի մը ոչ միայն սովորական նշանակութիւնը թուականէն կը սորվի, այլ աւելի խորը կը թափանցէ ինքնաբերաբար. այդ բառին ստուգաբանութիւնը կ'որոնէ, և զայն մտքին մէջ գիշեր ցերեկ կը տարրալուծէ, կրնանք

բանէ, որ կը սիրահարի այդ բառին: Ահա՛ այս մանուկը ապագայ լեզուաբանն ու բանասէրն է, մինչդեռ ուրիշ մանուկներ կարգաւ ու գրել կը սորվին միայն իրենց անմիջական պէտքին ի գոհացում: Այս ալ որակական տարբերութիւնն է:

Ըստ որում այս տարբերութիւնը իրողութիւն մըն է, ուրեմն անհրաժեշտ է այն նկատի առնել՝ ուսանողները դասարաններու բաժնելու ատեն: Մտքի բացառիկ կարողութեանց տէր ուսանողները պէտք է զատուլ միւսներէն և առանձին հոգածութեամբ պէտք է ջանալ որ անոնք իրենց ճաշակին, փափաքին ու կարողութեանց տեսակին համաձայն հետեւին այն ուսմանց որոնց սիրահարած են, և յափշտակուին ու գրաստին ատենցմէ: Ահա՛ այս է պատգամը արդի մանկավարժութեան սոյն հարցին շուրջ: Արդէն այս ուղղութեամբ նորանոր գաստարաններ կը կազմուին Ամերիկայի աշխարհային կեդրոններուն մէջ: Մասնաւոր գաստարաններու գատուած տաղանդաւոր ուսանողներ գրեթէ անհատական գաստիարակութիւն կ'ստանան՝ տաղանդաւոր գաստառուի մը վերին առաջնորդութեան ներքեւ: Դիտուած է որ նոյն խի նախակրթարանի ուսանողներ, ոչ միայն ուսմանց տարրական առարկաներուն տիրացած են, այլև սկսած են մխրճուիլ ուսմանց խորին նրբութիւններուն մէջ. սմանք ինքնաբերաբար թուարանական խրթին հարցեր լուծել կը ջանան, ուրիշներ՝ օտար լեզուներու զաղտնիքը թափանցել կը ճիգնին, այլք երաժշտական զործիքներու և նօթերու դժուարին արուեստին հետամուտ կը լինին, խի քիչեր ալ կը բանաստեղծեն ու կը վիպագրեն: Հանճարներու աշխատանոց մըն է պարզապէս մասնաւոր կերպով կազմուած այս դասարանները: Ամերիկա բացառիկ ճիգ կը թափէ իր հանճարեղ զաւակներուն հանճարը յերեւան բերելու: Վասնզի տաղանդաւոր մանուկները սակաւաթիւ են, և զանոնք զուրգուրալիր հոգածութեամբ խնամել թանկագին ծագալութիւն մըն է հայրենիքին ու մարդկութեան: Փանզի վաղուան հնարիչները, մեծ բանաստեղծները, հանճարեղ իմաստասէրները, վերջապէս մարդկութեան սրատես առաջնորդները կուլուած են զալ այս դասարաններէն դուրս, պայմանով որ անոնց

տրուած գաստիարակութիւնը լինի առողջ, լուսամիտ, և հոգեբանական սկզբունքներու վրայ հիմնուած:

Մենք ալ, իբրեւ ազգ, թէև փոքր, միթէ չունինք կարեւոր թիւով տաղանդաւոր մանուկներ: Ի՞նչ բացառիկ պատեհութիւններ կ'ընծայենք անոնց ուղիղ գաստիարակութեան համար:

Ս Ի ՈՒՆԻ ԱՐՅԱԳԱՆՔԸ

ՍԻՈՒՆԻ նշանաւորութեամբ լուր խանդավառ ընդունելութիւն մը գտաւ Թէնի կողմ: Հանդիմով կ'առնանաւորեմ արաջիմ արձագանքը արեւոյստուած զգացումներուն:

✠ ՍԻՈՒՆԻ վերերեւումը անհրաժեշտ պէտք մըն էր. հին և նոր նիւթերու ամպար է երուսաղէմ իր Մատենադարանով եւ Ս. Գաստիարքի մտքի ճոխ և բազմակողմանի պաշարով:

Հալէպ

ՍԱՀԱԿ Բ. ԿԹ. ԿԻՆԿԻՈՅ

✠ Փառն հինգ տարի առաջ այդ վանքէն գուրգուրուտ հոգի վանական մը, կը խնդրէր որ իմ ԲԱԶՄԱՎԷՊԻ մէջ հրաւեր կարգայի որ երուսաղէմի Միարանները զարմեալ վերակենին հրատարակել ՍԻՈՒՆԻ: Ես կարգացի այդ հրաւերը. որուն ձայնը դուք կը լսէք, և արդ կը ձեռնարկէք վրստան յոյսերով: Կը հրաւիրէք զիս աշխատակցելու. — սիրով եւ յօժարութեամբ:

Ազոյր

Հ. Ս. ԵՐԱՄԵԱՆ

✠ Հայաստանի ազէտէն ցնցուած սրտիս համար սփոփանք մեղաւ լսելս թէ որոշած էք յարուսթիւն տալ ՍԻՈՒՆԻ: Գուրեման-Վիւլէսէրեան-Նըշանեան երրորդութիւնը պիտի կարենայ առաջնականաբար դիմք մապահովել այդ գրական փիւնիկին, և պիտի ջանամ աշխատակցել, երբ առողջական վիճակս ներէ: Հիւանդանոցի տագնապներս շատ տկարացուցին զիս:

ՍԷՆ ԺԱԼԻԷՆ

ՍԻՆԱՍ ԶԵՐԱԶ

✠ Ենթահակութիւն ՍԻՈՒՆԻ աշխատակցելու Ձեր հրաւերին համար. կը հաւատամ թէ այլապէս եւ էապէս չ'ողբելու: Կիտի ըլլայ իր բովանդակութիւնը արդէն, և պատահաբար անոր բերելիք իմ աջակցութիւնս ոչինչ պիտի աւելցնէ իր արժէքին վրայ, զոր Գուրեման Սըրբազան, դուք եւ ուրիշ հոգեւոր հայրեր պիտի տաք անոր ա՛յնքան ձեռնհասօրէն:

Փանիրէ

ՎԱՀԱՆ ԹԵՔԵԱՆ

✠ Նստ ուրախ եմ որ երուսաղէմի պատրիարքութիւնը վերջապէս իր անուան եւ համբաւին համապատասխան հայագիտական հանդէս մը, որ բնականաբար քիչ մը աւելի կ'ընծայուէ պիտի ըլլայ, հրատարակելու ձեռնարկած է: Ուրախ եմ մանաւանդ որ այս հանդէսը Գուրեման Սըրբազանի